

NUORTEN YRITTÄJYYSINTO KASVUSSA – AMMATTIKORKEA- KOULU MAHDOLLISTAJANA

Maisa Kantanen, Johanna Koponen & Minna Simolin

Nuorten kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on ollut viime vuosina kasvussa ja yrittäjyydessä on monien selvitysten mukaan aiempaa positiivisempaa imua. Nuoret hakevat työltä entistä enemmän merkityksellisyyttä ja vapautta. Toisaalta yhteiskunta on muutoksessa ja epätyypilliset työsuhteet ja erilaiset yrittäjämäiset työn muodot ovat yleistyneet, mikä tuo osaltaan uran alkuvaiheessa nuorille epävarmuutta työmarkkinoilla. Ammattikorkeakoulujen tulee pystyä vastaamaan näihin muutoksiin omassa tarjonnassaan ja roolissaan erityisesti oman alueensa elinvoiman kehittäjänä sekä tarjoamaan opiskelijoille monipuolisesti mahdollisuuksia myös yrittäjyyteen.

Tässä artikkelissa kuvaamme Yrittäjyyden Kolmas Aalto -hankkeessa testattuja yrittäjyyskoulutuksen hyviä käytänteitä ja nostamme esiin erilaisia kehityskohteita, jotka nousevat esille hankkeen kokemuksista sekä ajan-kohtaisesta yrittäjyystutkimuksesta. Yrittäjyys on yksi vaihtoehto työllistyä ja sen tukeminen yksi osa ammattikorkeakoulujen yhteiskunnallisen vaikuttamisen tehtävää. Esittelemme hankkeessa järjestettyjen koulutuskokonaisuuksien onnistumisia ja kehittämiskohteita tuoden esille sekä lähi- että etävalmennuksien opit. Teemoista nostamme esiin erityisesti kevytyrittäjyyden ja yritysoston. Kevytyrittäjyys on nostanut paljon suosioaan viime vuosina, mutta se ei ole varsinainen yrittäjyyden muoto eikä myöskään täysin ongelmaton. Toinen mielenkiintoinen teema on yritysostot. Suomessa on puhuttu jo pitkään suuresta määrästä pk-yrityksiä, jotka joutuvat lopettamaan toimintansa, koska ne eivät löydä jatkajia. Tilanteen muuttaminen on osoittautunut haastavaksi, ja se voi olla yksi ammattikorkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksen tulevaisuuden kehityskohteista.

Kantanen, M., Koponen, J. & Simolin, M. 2024. Nuorten yrittäjyysinto kasvussa – ammattikorkeakoulu mahdollistajana. Teoksessa Rajahonka, M. & Haapaniemi, H. (toim.) Luovia menetelmiä ja älykkäitä ratkaisuja. Digitaalisen talouden vahvuuslajulkaisu 2023. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 69–77. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-568-0>

Yrittäjyyskasvatus korkeakouluissa

Kiinnostus opiskelijayrittäjyyttä kohtaan on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, paitsi opiskelijoiden myös tutkijoiden ja päättäjien keskuudessa. Opiskelijayrittäjyydessä keskitytään uusien yritysten luomiseen joko jo opintojen aikana tai heti niiden jälkeen. Näistä opiskelijoiden yrityksistä toivotaan niin piristystä talouteen ja työllistymiseen kuin innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä ja kaupallistamista. Yrittäjyys on toki nuorille myös hieno uramahdollisuus, jossa he pääsevät hyödyntämään teoriaopintojaan käytännössä. (Cascavilla ym. 2022.) Tästä syystä korkea-asteen oppilaitoksilla, niin yliopistoilla kuin ammattikorkeakouluilla, on yhä enemmän paineita kehittää toimintamalleja, joilla tuetaan opiskelijoiden yrittäjämäistä asennetta ja taitoja sekä helpotetaan uusien yritysten perustamista.

Korkeakoulujen yrittäjyyskasvatus herättää yhä enemmän kiinnostusta myös tutkimuksen osalta, ja yrittäjyyskasvatuksen eri muotoja ja toimintatapoja tutkitaan aktiivisesti. Tutkimuksissa on todettu, että yrittäjyyskasvatuksen hyödyt eivät rajoitu vain uusien yritysten perustamiseen vaan sen oppimistulokset tuovat hyötyä opiskelijoiden uralla ja henkilökohtaisessa kehittämisessä. Yrittäjyyskasvatus kehittää niin kognitiivisia taitoja kuin ei-kognitiivisia taitoja. Kognitiivisia taitoja ovat esimerkiksi luovuus, ongelmanratkaisukyky sekä yhteistyö- ja kommunikaatiotaidot. Ei-kognitiivisia taitoja ovat puolestaan itsetunto, vastuullisuus ja autonomia. (Cascavilla ym. 2022.)

Jatkuvasti muuttuvassa yritys-elämässä yrittäjämäisillä taidoilla on yhä enemmän kysyntää, ja tästä syystä yrittäjyyskasvatusta tulisi korkeakouluissa tarjota myös muuten kuin vain yrityksen perustamisen ja liiketoiminnan kontekstissa. Yrittäjyyskasvatuksen keskiössä onkin laaja-alaisesti arvon tuottaminen (Lackéus 2014). Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteen ei tulisi olla opiskelijoiden työntäminen oman yrityksen perustajiksi tai edes liiketoimintataitoihin keskittyminen. Yhtä merkityksellisiksi tulisi nousta niin sanottujen pehmeiden taitojen (englanniksi soft skills) ja asenteiden kehittyminen. Näihin taitoihin kuuluvat niin luovuus, ongelmien ratkaisu, riskinottaminen kuin proaktiivisuus. (Cascavilla ym. 2022.)

Yrittäjyyskasvatuksen opettaminen voidaan jakaa kolmeen eri opetusmuotoon riippuen siitä, mihin opetuksessa keskitytään. Englanniksi puhutaan koulutuksesta ”about entrepreneurship”, ”for entrepreneurship” ja ”through entrepreneurship”. Nämä eri opetusmuodot eroavat toisistaan painotusten, menetelmien, sisällön ja vaatimusten suhteen. (Katso

muun muassa Gibb 2005; Lackéus 2015; Kakouris & Liargovas 2021.) Tietoa yrittäjyydestä (about) painottava oppiminen viittaa pääasiassa yrittäjyyden teoreettisen tiedon ja yrittäjyyden ilmiön perusymmärryksen lisääntymiseen. Lackéus (2015) korostaa, että tämä on tyypillinen opetus-tapa korkeakoulutuksessa. Osaamista yrittäjyyteen antava koulutus (for) keskittyy kognitiivisiin yrittäjyystaitoihin, kuten oman yrityksen perustamiseen tai yrittäjämäiseen toimintaan liittyviin taitoihin. Yrittäjyyden kautta (through) oppiminen tapahtuu, kun opiskelijat käyvät läpi todellisen yrittäjyysoppimisprosessin ja kehittävät samalla yrittäjäidentiteettiään. (Donnellon ym. 2014; Lackéus 2015.) Osa korkeakouluista toteuttaa yrittäjyyden kautta oppimista kursseilla, joissa opiskelijat pyörittävät omia todellisia yrityksiään ja saavat tukea opettajilta ja valmentajilta (Decker-Lange ym. 2022).

Yrittäjyysvalmennukset osana ammatti-korkeakoulujen aluekehitystä

Yrittäjyyden Kolmas Aalto -hanke (1.9.2020–31.8.2023) oli Euroopan sosiaalirahaston osarahoittama Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun hanke, jossa koulutettiin yli 450 henkilöä yrittäjyyden polulle. Pitkäkestoisista osallistujista suurin osa oli opiskelijoita, mutta koulutukset olivat avoimia myös työelämässä tai sen ulkopuolella oleville. Kaikkiaan hankkeeseen osallistui yli 1600 henkilöä.

Syty yrittäjäksi -valmennus oli tarkoitettu yrittäjyydestä kiinnostuneille ja aloitteleville yrittäjille. Valmennuksia järjestettiin seitsemän livenä, verkossa ja hybridisti. Osallistujia niissä oli yhteensä 186: opiskelijoita eri koulutusasteilta, työttömiä, työssäkäyviä ja jo yrittäjänä toimivia henkilöitä. Osallistujat olivat joko kiinnostuneita yrittäjyydestä tai halusivat pohtia yrittäjyyttä yhtenä vaihtoehtona ideansa kehittämisessä. Lähi- ja hybridivalmennukseen osallistujista peräti 45 prosenttia oli juuri aloittanut yrittäjänä tai perustamassa yritystä. Verkkovalmennuksiin tultiin selkeästi aiemmassa vaiheessa, koska niihin osallistuneista vain 18 prosenttia toimi jo yrittäjänä tai oli selkeästi suunnittelemassa yrityksen perustamista.

Venture Hub startup -valmennukset oli suunnattu myös yritystoimintaa suunnitteleville tai jo yrittäjinä toimiville henkilöille, ja niissä hyödynnettiin erityisesti lean startup -mallia. Näitä valmennuksia järjestettiin yhteensä kuusi, ja niihin osallistui 85 henkilöä verkossa tai livenä. Näissä oleellisena sisältönä oli osallistujien liikeideoiden sparraus. Molemmissa valmennussarjoissa kouluttajina oli Xamkin ulkopuolisia asiantuntijoita

ja yrittäjinä toimivia henkilöitä, mistä olemme saaneet hyvää palautetta opiskelijoilta.

Yrittäjyyden Kolmas Aalto -hankkeen valmennukset kuuluvat yrittäjyyskoulutuksiin, joissa jaetaan yleisesti tietoa yrittäjyydestä (about) ja joissa osallistujat oppivat taitoja oman yrityksen perustamiseen (for). Varsinaisia yrittäjyyden kautta -tyyppisiä kursseja tässä hankkeessa ei järjestetty, vaikka osalla osallistujista oli jo yritykset olemassa ja hankkeissa oli mahdollista saada sparrausta.

Vain tietoa jakavat yrittäjyyskurssit ovat saaneet kritiikkiä osakseen, koska nähdään, että yrittäjyyskasvatuksessa tulisi olla vahvempi käytännön orientaatio (Mason & Arshed 2013). Siksi näissäkin valmennuksissa korostuivat käytännön tieto ja taidot. Jos osallistujilla ei vielä ollut omia yrityksiään, otettiin käytännönläheiset esimerkit muiden osallistujien yrityksistä tai kouluttajien omista yrittäjyyskokemuksista. Tutkimuksissa on kuitenkin tullut esille, että pelkkä yrittäjyystiedon lisääminen on merkityksellistä korkeakouluissa, jotta uudet opiskelijat voisivat ylipäättään kiinnostua yrittäjyydestä (Morselli 2018). Opiskelijoiden omaan toimintaan perustuvan yrittäjyyden kurssit eivät ole kaikille (Warhuus ym. 2017), vaikka niiden onkin ajateltu sopivan parhaiten yrittäjyyskasvatukseen (esimerkiksi Hahn ym. 2017). Støren (2014) tuli tutkimuksessaan tulokseen, että parhaat oppimistulokset saavutetaan, kun opinnoissa yhdistetään kaikkentyyppistä yrittäjyyden opetusta teoriapainotteisesta opetuksesta käytännön tekemiseen.

Kevytyrittäjyys – onko se yrittäjyyttä?

Kevytyrittäjyys on noussut viime vuosina otsikoihin yrittäjyyden uutena muotona. Termillä voidaan kuitenkin tarkoittaa useaa eri asiaa. Yleisimmin termiä käytetään henkilöstä, joka laskuttaa omaa työtään laskutuspalvelun kautta. Se voikin olla monelle nuorelle tai vanhemmallekin opiskelijalle kätevä tapa laskuttaa omaa työtänsä siinä vaiheessa, kun hän miettii yrittäjyyttä työllistymisvaihtoehtona tai hyvin satunnaisessa keikkaluonteisessa työssä. Kevytyrittäjyyden avulla voi toteuttaa itseään tai hankkia lisäansioita myös opiskelun ohella. Kevytyrittäjyydessä on kuitenkin myös monia haasteita, joista ammattikorkeakoulujen henkilöstön ja opiskelijoiden tulisi olla tietoisia.

Laki ei vielä tunne termiä kevytyrittäjä. Viranomaiset voivat tulkita kevytyrittäjyyden joko yrittäjyydeksi tai työsuhteiseksi työntekemiseksi, jolloin

kevytyrittäjän itsensäkin voi olla vaikea ymmärtää, mikä hänen roolinsa ja sen mukanaan tuomat velvollisuudet ja vastuut tai toisaalta oikeudet ovat. Yrittäjänä henkilö on itse velvollinen hoitamaan esimerkiksi sosiaaliturvansa, kun työntekijällä tämän hoitaa osittain työnantaja. Verottaja, työvoimaviranomainen tai eläkevakuutusyhtiö voivat määrittää saman työn teon eri tavalla. Myös suoraa väärinkäyttöä tapahtuu ja tosiasiallisesti työsuhteista työtä naamioidaan kevytyrittäjyydeksi. (Johansson 2022.)

Kevytyrittäjyys on kuitenkin noussut merkittävästi näistä haasteista huolimatta, ja aktiivisia kevytyrittäjiä oli vuonna 2022 yli 60 600. Valtaosalla heistä on myös joku muu palkkatyö. Neljäsosa kevytyrittäjistä on opiskelijoita. (Raijas 2023.)

Kevytyrittäjyys ei ole useimmiten järkevä pitkäaikainen ratkaisu täysipäiväiseen itsensä työllistämiseen. Kun työtä on kevytyrittäjänä merkittävästi, on järkevää perustaa oma yritys. Omalla y-tunnuksella toimiva saamonia hyötyjä laskutuspalvelun asiakkuuteen verrattuna, muun muassa alv-vähennykset hankinnoista. Toimintaa testatessa tai kertaluonteisessa toiminnassa kevytyrittäjyys voi kuitenkin olla oikein toimiva vaihtoehto ja siitä ovat kiinnostuneita niin opiskelijat kuin jo työelämässä olevat. Yrittäjyyden Kolmas Aalto -hankkeessa järjestettiin verkossa yhteensä viisi kevytyrittäjyysvalmennusta, joihin osallistui yhteensä 162 osallistujaa.

Uusia yrittäjiä vanhoihin yrityksiin

Etelä-Savossa, kuten muuallakin Suomessa, on suuri määrä lopettavia yrityksiä, jotka etsivät jatkajia. Jatkajan löytäminen on usein haastavaa monesta eri syystä. Myytäviä yrityksiä on tarjolla enemmän kuin kiinnostuneita jatkajia, ja tutkimusten mukaan myyjien suurin haaste onkin ostajan löytäminen. Myyntiaikeista ei aina haluta kertoa julkisesti, jolloin jatkajaa on hyvin epätodennäköistä löytää myyjän oman tuttavapiirin ulkopuolelta. Omistajanvaihdoksia ei myöskään valmistella riittävän hyvissä ajoin, jolloin yritys pahimmassa tapauksessa menettää arvoaan niin paljon, ettei sen hankinta ole ostajalle järkevää. Yksi suurimmista omistajanvaihdoksia hidastavasta tai estävistä tekijöistä onkin se, että myyjän pyyntihinta ei vastaa yrityksen todellista arvoa. (Haavisto 2022.)

Jos omistajanvaihdosten yleisyyttä halutaan edistää, on yksi tärkeä keino potentiaalisten ostajien aktivointi. Opiskelijat ovat tässä yksi merkittävä kohderyhmä, jossa on paljon potentiaalia. Useimmille yrittäjyyttä harkitseville ei välttämättä tule edes mieleen jo toimivan yrityksen han-

kinta, vaan hyvin usein lähdetään liikkeelle uusista liikeideoista ja oman yrityksen perustamisesta. Näin ollen tähän on kiinnitettävä enemmän huomiota myös korkeakouluissa. Yrittäjyyden Kolmas Aalto -hankkeessa järjestettiin omistajanvaihdosteemaan liittyen yhteensä neljä valmennusta, joihin osallistui yhteensä 61 henkilöä. Osa valmennuksista oli suunnattu sekä ostajille että myyjille ja osa vain ostajille.

Ratkaisuksi myyjien ja potentiaalisten ostajaopiskelijoiden kohtaamiseen on ehdotettu esimerkiksi erilaisia jatkajakouluja ja muita korkeakoulujen toimenpiteitä asian edistämiseen. Näissä on paljon potentiaalia, mutta on hyvä muistaa, että valmistuvat opiskelijat eivät välttämättä ole suoraan valmiita yrittäjiksi, vaan opintojen jälkeen on hyvä kerryttää käytännön kokemusta työpaikoilla ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Melko harvalla opiskelijalla on myöskään suoraan valmistuttuaan riittävä oma rahoitusta, joka mahdollistaisi yritysoston. (Rouvinen 2022.)

Ammattikorkeakoulujen rooli yrittäjyyden edistämisessä

Yrityskauppaprosessin koulutusta tulisi olla saatavissa jatkajille, jotka haluavat lisätä tietoaan yrityksen ostamisesta, mutta myös yrityksille, jotta ne pystyisivät aloittamaan prosessin riittävän aikaisin. Yrityksen myymistä olisikin hyvä käsitellä laajemmin yrityksen elämänvaiheena, johon tietoisesti pyritään ja joka tulee yrityksissä vastaan ennemmin tai myöhemmin. Myös yritysten arvon määrittävien asioiden ymmärtäminen on erityisen tärkeitä yrityksen osto- ja myyntivaiheessa. Yrityskauppaprosessin lisäksi jatkajien tietoa tulisi lisätä inhimillisten tekijöiden vaikutuksesta onnistuneeseen yrityskauppaan, kuten henkilöstön merkityksestä ostovaiheessa. Ammattikorkeakoululla on mahdollisuus kehittää opiskelijoiden ymmärrystä yrityksen ostamisesta mutta myös toimia yritysten ja mahdollisten muiden jatkajien tiedon tarjoajana avoimen ammattikorkeakoulun kautta tai laajan yhteistyön avulla.

Erityisesti kevytyrittäjyys vaatii tiedon lisäämistä ammattikorkeakoulutasolla, koska kyseinen työnteon muoto on kasvamassa. Sitä suosivat myös nuoret opiskelijat, jotka eivät välttämättä vielä ole tietoisia työelämän lakisääteisistä vaatimuksista. Laskutuspalveluiden käyttö on lisääntynyt myös työnantajapuolella, ja tällöin etenkin nuorten työntekijöiden olisi hyvä tiedostaa kevytyrittäjyyden ja palkansaajana olon erot. Uudenslaisia koulutuksia ja valmennuksia suunnitellessa tulisi huomioida myös ulkomaalaisten opiskelijoiden saavutettavuus, jotta “vastentahtoiseen kevytyrittäjyyteen” pystytään vastaamaan.

Yrittäjyys kiinnostaa opiskelijoita yhtenä uravaihtoehtona ja yrittäjyys nähdään alueellisesti hyvin merkittävänä elinvoimatekijänä Etelä-Savossa ja Kymenlaaksossa. Opiskelijayrittäjyyttä tuetaan myös Xamkin Startup Fund -tukirahastolla, josta opiskelijat voivat saada taloudellista tukea yrityksen perustamiseen. Jotta startup- ja kasvuyrityksiä saadaan lisää Kaakkois-Suomeen, tarvitaan myös lisää tätä toimintaa tukevaa valmennustoimintaa korkeakouluissa. Opiskelijoiden uusien keksintöjen, ideoiden ja aihoiden edistäminen on tärkeä osa ammattikorkeakoulujen yrittäjyyskasvatustoimintaa. Tähän tulee panostaa lisää tulevaisuudessa erilaisilla konkreettisilla toimenpiteillä, jotta tämä potentiaali saadaan hyödynnettyä. Esimerkiksi ideoista ja keksinnöistä voidaan maksaa opiskelijoille palkkioita Xamkissa.

Useimmiten kasvuhakuisen startup-yrityksen perustaja on jo työelämässä ollut henkilö, jolla on näkemystä ja kokemusta omalta alaltaan. Ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden osalta hyödyntämätöntä potentiaalia onkin erityisesti ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavissa henkilöissä. Jo pidempään työelämässä olevilla saattaa myös olla parempi taloudellinen mahdollisuus lähteä perustamaan kasvuhakuista yritystä. On tärkeää, että samaan koulutukseen voi osallistua eri vaiheessa olevia henkilöitä, niin opiskelijoita kuin työelämässä olevia ja myös monialaisesti. Monipuolisessa ryhmässä on rikkautta, joka voi tuottaa odottamattomia oivalluksia ja innovaatioita.

LÄHTEET

Cascavilla, I., Hahn, D. & Minola, T. 2022. How you teach matters! An exploratory study on the relationship between teaching models and learning outcomes in entrepreneurship education. *Administrative Sciences* 12, 1–22.

Decker-Lange, C., Lange, K., Dhaliwal, S. & Walmsley, A. 2022. Exploring Entrepreneurship Education Effectiveness at British Universities – An Application of the World Café Method. *Entrepreneurship Education and Pedagogy* 5(1), 113–136.

Donnellon, A., Ollila, S. & Williams Middleton, K. 2014. Constructing entrepreneurial identity in entrepreneurship education. *The International Journal of Management Education* 12, 490–499.

Gibb, A. 2005. The future of entrepreneurship education – Determining the basis for coherent policy and practice. In P. Kyrö & C. Carrier. (eds.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in cross-Cultural University Context*. Hämeenlinna: University of Tampere, research Center for Vocational and Professional education. 44–62.

Haavisto, M. 2022. Yritysmarkkinoiden kehittämisen keinoja. Teoksessa Viljamaa A. & Varamäki E. *PK-yritysten omistajanvaihdosilmiö*. OV-foorumi, 26–37.

Hahn, D., Minola, T., Van Gils, A., & Huybrechts, J. 2017. Entrepreneurial education and learning at universities: Exploring multilevel contingencies. *Entrepreneurship and Regional Development*, 29(9–10), 945–974.

Johansson, P. 2022. Kevytyrittäjyys – vaivatonta yrittäjyyttä vai pakkoyrittäjyyttä. [Www-dokumentti](#). Saatavissa: [Kevytyrittäjyys – vaivatonta yrittäjyyttä vai pakkoyrittäjyyttä? – Eläketurvakeskus \(etk.fi\) \[viitattu 13.9.2023\]](#).

Kakouris, A. & Liargovas, P. 2021. On the About/For/Through Framework of Entrepreneurship Education: A Critical Analysis. *Entrepreneurship Education and Pedagogy* 4 (3), 396–421.

Lackéus, M. 2015. Entrepreneurship in education. What, why, when, how. Entrepreneurship360 Background paper. LEED (Local Economic and Employment Development) Division of the OECD.

Lackéus, M. 2014. An emotion based approach to assessing entrepreneurial education. *The International Journal of Management Education* 12, 374–396.

Mason, C., & Arshed, N. 2013. Teaching Entrepreneurship to University Students through Experiential Learning: A Case Study. *Industry and Higher Education*, 27(6), 449–463.

Morselli, D. 2018. Teaching a sense of initiative and entrepreneurship with constructive alignment in tertiary non-business contexts. *Education and Training*, 60(2), 122–138.

Raijas, M. 2023. Kevytyrittäjyys yleistyy vauhdilla – paljon nuoria miehiä, viidennes ulkomaalaisia. Www-dokumentti. Saatavissa: [Kevytyrittäjyys yleistyy vauhdilla – paljon nuoria miehiä, viidennes ulkomaalaisia | Tieto&trendit \(tilastokeskus.fi\)](https://www.tilastokeskus.fi/tieto&trendit) [viitattu 13.8.2023].

Rouvinen, J. 2022. Rinnalla kulkijan ajatuksia ostamalla yrittäjäksi ryhtymisestä. Teoksessa Viljamaa A. & Varamäki E. PK-yritysten omistajanvaihdosilmiö. *OV-foorumi*, 199–207.

Støren, L. A. 2014. Entrepreneurship in higher education: Impacts on graduates' entrepreneurial intentions, activity and learning outcome. *Education and Training*, 56, 795–813.

Warhuus, J. P., Tanggaard, L., Robinson, S., & Ernø, S. M. 2017. From I to We: Collaboration in entrepreneurship education and learning? *Education and Training*, 59(3), 234–246.